

Kineska vanjska politika u novim okolnostima

OZREN BAKOVIĆ*

Sažetak

Autor razmatra kinesku vanjsku politiku poslije "11. rujna". U kineskoj vanjskoj politici postoje tri područja od posebnog značenja. Najvažniji su odnosi sa SAD-om. Drugo važno područje vanjske politike su odnosi sa susjednim državama, a treće se odnosi na suradnju i solidarnost Kine sa zemljama u razvoju. Autor misli da kineska vanjska politika ulazi u fazu zrelosti, što vodi njezinoj razmjernoj predvidivosti. Hrvatsko-kineski odnosi su tradicionalno dobri i dijelom su naslijeđeni od bivše SFRJ. Ovi će se odnosi razvijati u skladu sa stupnjem integracije Hrvatske u EU, odnosno sukladno politici EU prema Kini.

Ključne riječi: Hrvatska, Kina, SAD, vanjska politika, sjevernokorejska kriza, SARS

Uvod

Kad govorimo o kineskoj vanjskoj politici u novim okolnostima, pritom mislimo na prilagodbu kineskih vanjskopolitičkih prioriteta međunarodnoj situaciji nakon "11. rujna", dok u kontekstu hrvatsko-kineskih odnosa trebamo voditi računa o novim realnostima u našoj regiji nakon pada Miloševićeva režima. Za razumijevanje stvarnih kineskih vanjskopolitičkih stajališta treba, međutim, prethodno upozoriti na kvalitetu njihovih formalnih izvora. Tako treba istaknuti da stajališta kineskih stručnjaka za međunarodne odnose u pravilu odražavaju kineska službena stajališta. Također, u proučavanju kineske vanjske politike moramo praviti razliku između deklarativnih načela i stvarnih motiva i ciljeva kineske vanjske politike, pošto obje ove razine nisu uvijek u jasnoj korelaciji. Pritom moramo voditi računa o izvoru informacija, u čemu su službene izjave isključivo na razini deklariranih ciljeva kineske vanjske politike, akademska stajališta po prirodi stvari imaju tendenciju šireg interpretiranja, ali uvijek u zadanim okvirima službenih stajališta, dok su najkonkretniji izvor stvarnih kineskih vanjskopolitičkih ciljeva formalne i neformalne izjave kineskih dužnosnika i diplomata. I dok možemo ustvrditi da slične razlike, odnosno problemi, u razumijevanju stvarnih vanjskopolitičkih ciljeva postoje i kod drugih država, u Kini te razlike, zbog tradicije odgovarajućega ideološkog uređenja, znaju biti prilično velike. Moramo, doduše, priznati da nesuglasja

* Ozren Baković, doktor pravnih znanosti, savjetnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Pekingu.

proklamiranoga i stvarnoga bivaju sve manje proporcionalna razini svekolike društvene, gospodarske i političke transformacije kroz koju NR Kina prolazi u posljednjih dvadeset godina. Problem bismo mogli najbolje ilustrirati na primjeru, u posljednje vrijeme otvorenoj znanstvenoj debati, napušta li Kina tzv. “pet načela miroljubive koegzistencije” kao vodeće načelo svoje vanjske politike te uvodi kriterij “nacionalnog interesa”. Pitanje je akademsko utoliko što je samorazumljivo da se vanjska politika određene države motivira njezinim interesima. Problem razumijevanja stvarnog sadržaja neke vanjske politike je, međutim, u onoj mjeri u kojoj se stvarni interesi poklapaju s njihovim deklarativnim posredovanjem. Odgovarajući na upit, tijekom jednog seminara o kineskoj vanjskoj politici na Institutu za međunarodne studije Sveučilišta Tsinghua, djelatnik kineskog ministarstva vanjskih poslova nadležan za politiku i planiranje, otvoreno je odgovorio da su tzv. pet načela miroljubive koegzistencije “važan element kineske vanjske politike”, istodobno implicirajući da nisu i jedini pokretač kineske suvremene diplomatske aktivnosti. Ova transformacija od načela ka interesima očita je u izjavama kineskih diplomata, sve više i u sve većoj mjeri u stručnoj literaturi, a najmanje je izražena u službenim formulacijama (u javnim izjavama kineskih vođa, izjavama glasnogovornika MVP-a te u partijskim, odnosno drugim službenim dokumentima – v. na primjer Izvješće o radu Vlade koje je na zasjedanju Svekinškog narodnog kongresa 5. ožujka 2003. godine podnio tadašnji premijer Zhu Rongji, gdje se posebno ističu “pet načela miroljubive koegzistencije” kao temeljna načela vanjskih odnosa). U svakom slučaju, o ovom aspektu problema treba voditi računa kad analiziramo kinesku vanjsku politiku, osobito njezine praktične učinke u konkretnim situacijama, poput iračke i sjevernokorejske krize, odnosno kad analiziramo vanjskopolitičke implikacije epidemije netipične upale pluća.

Opća polazišta kineske vanjske politike

Najvažnija nacionalna zadaća NR Kine u sljedećih dvadeset godina jest izgradnja “dobrostojećeg društva na korist svih slojeva na sveobuhvatan način” (na kineskom se koristi sintagma *xiao kang*). Koncept je proklamiran u izvješću Jiang Zemina, tadašnjega generalnog tajnika Centralnog komiteta Komunističke partije Kine, na 16. kongresu KPK naslovljenom *Izgraditi dobrostojeće društvo na svestran način i stvoriti novu situaciju u izgradnji socijalizma kineskih karakteristika* (2002.). Kao strateški razvojni cilj, koncept je ideja vodilja za svekoliku državnu aktivnost, uključujući i vanjsku politiku. Da bi se sve snage društva mogle usmjeriti na gospodarski i društveni razvitak, Kini je potrebno mirno međunarodno okruženje i to u sljedećih dvadeset godina za koje se misli da su kritične na putu ostvarenja zadanog cilja. Kineski analitičari međunarodnih odnosa ocjenjuju kako su mir i razvitak glavne teme suvremenog svijeta te procjenjuju kako nije vjerojatno da u predvidljivoj budućnosti izbije novi svjetski rat te da je realno očekivati prilično dugo razdoblje mira i povoljno okruženje na područjima oko Kine. Na ovim temeljima izgrađuje se dugoročna strategija kineske vanjske politike. Njezina bit službeno se definira sintagmom “neovisna i miroljubiva vanjska politika” gdje, uz samorazumljivu odrednicu “miroljubivosti”, “neovisnost” predstavlja rezultat bolnoga povijesnog iskustva stvaranja bliskih savezništava (na primjer sa SSSR-m) koja su se kasnije dramatično raskidala.

1. Glavno područje vanjske politike u sadašnjim okolnostima jesu odnosi s drugim velikim silama, osobito sa Sjedinjenim Američkim Državama. Ocjenjuje se da su teroristički napadi “11. rujna” izazvali fundamentalnu promjenu u odnosima velikih sila koji postaju sve usklađeniji i kooperativniji. Promjenu je omogućila nova američka vanjskopolitička strategija koja je težište stavila na borbu protiv terorizma, za što je potrebna široka suradnja svih, osobito velikih sila. Druga komponenta, na temelju koje se procjenjuje mogućnost dugoročnije suradnje velikih sila, jest trend multipolarizacije globalnih odnosa nakon prestanka hladnoga rata kojemu je komplementaran trend globalizacije. Kineski analitičari procjenjuju da će, unatoč nesumnjivoj američkoj superiornosti, potreba za suradnjom u borbi protiv terorizma, kao i u rješavanju mnogih drugih sigurnosnih problema suvremenog svijeta, ipak ostaviti dovoljno prostora u kojem će se moći razvijati multipolarna konfiguracija međunarodnih odnosa. Čak se i rat u Iraku promatra u tom svjetlu. Kad je riječ o kineskim strateškim odnosima s Rusijom i EU, oni su stabilni i svestrani te se predviđa dugi period u kojem se ne očekuju sukobi. Kina je zadovoljna razvitkom strateškog partnerstva s Rusijom, a s EU Kina dijeli iste ili slične poglede na mnoga globalna pitanja. Potpuno je drukčija situacija u odnosima sa Sjedinjenim Američkim Državama koje su zbog svojih interesa u Istočnoj Aziji stalna potencijalna prijetnja kineskim strateškim interesima (navest ćemo samo pitanje Tajvana kao najkompliciraniji kinesko-američki problem). Odnosi sa SAD-om stoga se postavljaju kao ključni kineski vanjskopolitički prioritet.

Kinesko-američki odnosi pokazuju pozitivne pomake poslije “11. rujna” što se potvrdilo i susretima na najvišoj razini tijekom prošle godine, kad su se predsjednici Bush i Jiang Zemin susreli čak tri puta. Bez ulazjenja u detaljniju analizu kinesko-američkih odnosa, oni se mogu podijeliti na tri komponente (Fu Mengzi, 2003.). Tako, na primjer, prirodnu bazu odnosa čine područja od nesumnjivoga zajedničkog interesa, poput gospodarske suradnje koja je od ključnog strateškog interesa za obje strane. Druga razina pitanja, odnosno njihovo uspješno rješavanje, ovisi o uzajamnim nastojanjima, kao što su borba protiv terorizma, sigurnosna suradnja u azijsko-pacifičkoj regiji, bolje uzajamno razumijevanje strateškog planiranja, uključujući i područje vojne suradnje, koja je nedavno obnovljena. Jedini stvarni mogući destruktivni faktor bilateralnih odnosa je Tajvan. Primjećuje se, međutim, da i u ovom pitanju konstruktivniji i kooperativniji bilateralni odnosi mogu biti korisni. Tako se, na primjer, procjenjuje da američka angažiranost na Srednjem Istoku smanjuje američki pritisak na Tajvan te je sada objema stranama u interesu da se održi *status quo*. Nijedna strana ne želi veliku nestabilnost u regiji, a tajvansko bi proglašenje neovisnosti dovelo upravo do toga. Iako SAD i dalje prodaje oružje Tajvanu, istodobno ne želi da Tajvan proglasi neovisnost, što je u kineskom interesu, te se procjenjuje da vojni sukob oko Tajvana nije realna mogućnost. Svojevrsno imobiliziranje tajvanskog pitanja tako otvara prostor za dugoročnu konstruktivnu suradnju sa SAD-om. Za američku administraciju je, uz borbu protiv terorizma, i pitanje neproliferacije oružja za masovno uništenje od najvećeg značenja, a na tom području postoji određeno nepovjerenje prema Kini. Kineska strana, međutim, u ovom pitanju pokazuje sve veću kooperativnost tako da se ne očekuje da bi ono moglo destabilizirati trenutačno dobre bilateralne odnose. Problem koji će i dalje utjecati na sve aspekte kinesko-američkih odnosa jest problem ideoloških razlika iz kojih proizlazi i odgovarajuće “strateško nepovjerenje”. Međutim, obje strane sada su spremne pojačati strateški dijalog, što potvrđuju sve češće razmjenjene mišljenja na najvišoj razini.

2. Drugi važan kineski vanjskopolitički cilj jest dobra suradnja sa susjednim zemljama. S obzirom na američke interese u azijsko-pacifičkoj regiji, dobri odnosi sa SAD-om ključni su i u uspješnom rješavanju kineskih političkih i sigurnosnih problema u regiji (npr., Sjeverna Koreja). I dok Kina postupno postaje sve utjecajniji čimbenik globalnih odnosa, u kineskom političkom establišmentu prevladava ocjena da je Kina samo snažna regionalna, poglavito istočnoazijska sila, te da na tom prostoru može djelotvorno promicati vlastite interese. Iz takvog stava proizlazi i svojevrsna diplomatska suzdržanost u rješavanju svjetskih kriznih situacija u kojima Kina nema neposredni strateški interes (to se moglo vidjeti u VS UN na primjeru iračke krize). Dobri odnosi sa susjednim zemljama, uz dobre odnose s velikim silama, postaju tako važnim ciljem kineske vanjske politike i tomu je posvećena velika diplomatska energija. Osobita se pozornost posvećuje regionalnoj suradnji i to suradnji s državama ASEAN-a (10 + 1) gdje je pokrenuta ideja o uspostavi zone slobodne trgovine do 2010. godine; suradnji ASEAN – Kina – Južna Koreja i Japan (10 + 3); suradnji u okviru APEC-a; ASEAN regionalni forum (ARF) je, također, uspio izrasti iz okvira formuliranja mjera za izgradnju povjerenja u svojevrsni okvir preventivne diplomacije, o čemu svjedoči i relativno stabilnija situacija u Južnokineskom moru; Šangajska organizacija za suradnju (SCO), zamišljena kao sigurnosni mehanizam između Kine, Rusije i država središnje Azije, širi svoje djelovanje i na pitanja gospodarske suradnje, osobito strateške energetske suradnje.

3. Iako se ističe i dalje kao važan element kineske vanjske politike, suradnja i tradicionalna solidarnost sa zemljama u razvoju definitivno dolazi na treće mjesto kineskih vanjskopolitičkih prioriteta. Mogli bismo se metaforično izraziti da se u ovom slučaju kineska vanjska politika rukovodi načelima miroljubive koegzistencije te će u sukobu načela i strateških interesa uvijek zastupati ove posljednje. To je osobito vidljivo u kineskom djelovanju u okviru VS UN-a gdje Kina, iako i sama zemlja u razvoju, ne nastupa kao svojevrsni predstavnik interesa tog bloka. (Wang Jisi, 2003.)

Iračka kriza

O prethodno iznesenim strateškim polazištima kineske vanjske politike potrebno je voditi računa kad se analiziraju konkretna vanjskopolitička stajališta, odnosno kad se procjenjuje smjer kineskoga diplomatskog djelovanja. Kineska službena stajališta o iračkoj krizi uglavnom su poznata i to su: dosljedno zalaganje za mirno rješenje u okviru UN-a s time da Irak ne smije imati oružje za masovno uništenje. No, dok su se druge članice VS UN-a, poput Francuske, Njemačke i Rusije, otvoreno usprotivile američko-britanskom pristupu, Kina je bila suzdržanija. U kontaktima s američkim diplomatima, u Pekingu se moglo čuti kako je kinesko držanje bilo kooperativno, što se visoko cijeni.

Glavni je razlog kineske neodlučnosti u njezinom antiratnom djelovanju strateška potreba da izbjegne nepotrebne konfrontacije sa SAD-om. Također, osobina kineske službene političke linije – “miroljubive i neovisne vanjske politike” – jest nestvaranje političkih savezništava ni s jednom velikom silom. Zato je Kina vrlo pomno izbjegavala da se njezina diplomatska nastojanja doživljavaju kao dio šire antiratne koalicije. Nadalje, Kina ionako ne bi mogla spriječiti rat budući da stvarni dometi njezina utjecaja ne prelaze dalekoistočnu regiju. To što Kina nema globalnih pretenzija, dio je političkog naslijeđa Deng Xiaopinga koji je nastojao da u rješavanju globalnih pitanja Kina nikad

ne preuzima vodeću ulogu, što je sve bilo u interesu neometanoga gospodarskog i društvenog razvitka. Vodilo se računa i o domaćim prilikama gdje vlada nije smjela dopustiti široke antiratne demonstracije koje bi potencijalno mogle ugroziti društvenu stabilnost, također neophodan uvjet gospodarskog razvitka. Po završetku rata u Iraku, Kina sve glasnije istupa u prilog preuzimanju glavne uloge UN-a u poslijeratnoj rekonstrukciji iračke države i društva. No, i u ovom slučaju pazi da u tim zahtjevima ne stvori dojam šireg povezivanja s drugim članicama VS UN koje zastupaju takva stajališta. Polazi se od pragmatične teze da je bolje imati UN s ograničenim autoritetom, nego UN bez ikakvog autoriteta.

Sjevernokorejska kriza

Pozicioniranje velikih sila tijekom iračke krize, kao i sam ishod vojne intervencije, već pokazuju određeni izravni utjecaj na rješavanje sjevernokorejske nuklearne krize. Očito impresionirana brzom američkom pobjedom, Sjeverna Koreja je izjavila kako “neće ustajavati na bilo kojem obliku dijaloga, ako su SAD spremne napraviti zaokret u politici prema Sjevernoj Koreji” (izjava glasnogovornika MVP Sjeverne Koreje od 12. travnja 2003.). Izjava je u SAD-u dobro primljena zato što signalizira spremnost Sjeverne Koreje da se pitanje nuklearnog naoružanja riješi u multilateralnom kontekstu, što Pyongyang dosad nije prihvaćao. Promatrači procjenjuju da je diplomatski pritisak Rusije i Kine također pridonio promjeni stajališta. Kineska pozicija je osobito zanimljiva jer se ona percipira kao najbliža saveznica sjevernokorejskog režima. I dok se možda u Sjedinjenim Američkim Državama precjenjuje mogući kineski utjecaj na sjevernokorejsko vodstvo, određeni je pritisak definitivno mogao biti učinkovit. Iz diplomatskih se izvora tako doznalo da je Kina početkom ožujka na nekoliko dana zatvorila naftovod koji je vitalni izvor energije za Sjevernu Koreju ne bi li tako pokazala nezadovoljstvo sjevernokorejskim ispaljivanjem rakete kratkog dometa u more između Japana i korejskog poluotoka. Kao svojevrsni pritisak možemo razumjeti i pristanak Pekinga da se o sjevernokorejskom nuklearnom pitanju ipak raspravlja na Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda (na sjednici od 2. travnja), ali se zbog protivljenja Rusije i Kine nikakva odluka nije donijela. Zanimljivo je da se interesi pojedinih članica Vijeća sigurnosti UN-a u nekim kriznim situacijama poklapaju, dok su u drugima suprotstavljeni, što bi govorilo u prilog ocjeni kineskih analitičara da je tzv. antiratna koalicija u slučaju Iraka (Rusija, Francuska i Njemačka) samo privremena.

Za detaljnije razumijevanje kineskih stajališta o sjevernokorejskoj krizi treba poći od činjenice da je kineski osnovni interes sačuvati stabilnost u svom susjedstvu jer bi kaos i kriza s brojnim sjevernokorejskim izbjeglicama izazvala velike gospodarske štete. Kini odgovara *status quo* te je spremna uložiti napore da bi se izbjegnulo eventualni rat na korejskom poluotoku. Zbog toga se Kina snažno zalaže za korejski poluotok bez nuklearnog oružja. Činjenica da Sjeverna Koreja posjeduje nuklearno oružje mogla bi izazvati i druge države u regiji da krenu istim putem. Uz Japan i Južnu Koreju, i Tajvan bi, potencijalno, mogao obnoviti svoj nuklearni program iz šezdesetih godina što ga je, na pritisak SAD-a, napustio. U svakom slučaju, sjevernokorejski nuklearni program ima potencijal da ugrozi stabilnost i produbi sigurnosne napetosti u regiji. Kina nema namjeru vojno pomagati Sjevernoj Koreji u eventualnom sukobu sa SAD-om jer bi to ozbiljno

ugrozilo njezin gospodarski razvoj. Tijekom iračke krize Kina je Sjevernu Koreju aktivno odvrćala od poduzimanja provokativnih akcija. Budući da dobro poznaje mentalitet svojih sjevernokorejskih susjeda, Kina se odlučno zalaže protiv gospodarskih sankcija koje su se pokazale nedjelotvornima i koje samo mogu pogoršati situaciju. Što se tiče načina rješavanja problema, Kina se zalaže za svaku vrstu dijaloga koji je prihvatljiv objema stranama. Ona je spremna sudjelovati u dijalogu ako na to pristanu obje strane. Kina se zalaže za trajno miroljubivo rješenje koje bi dovelo do korejskog polutoka bez nuklearnog oružja, a pružilo bi i sigurnosna jamstva Sjevernoj Koreji. S obzirom na to da su na sličnim pozicijama i druge zainteresirane strane u regiji poput Japana, Južne Koreje i Rusije, čini se da se nedavnim pristankom Sjeverne Koreje na glavni američki zahtjev o multilateralnom okviru rješavanja krize, stvaraju pozitivni preduvjeti za njezino dovršenje. Ne trebamo sumnjati u to da će u tomu procesu i Kina dati znatan doprinos, što potvrđuje i prvi sastanak u Pekingu održan 23. travnja na kojem su sudjelovali predstavnici SAD-a, Sjeverne Koreje i NR Kine. Rezultat ovog susreta je održavanje prvoga multilateralnog sastanka u Pekingu od 27. do 29. kolovoza 2003. godine na kojem su sudjelovali visoki diplomatski predstavnici SAD-a, NR Kine, Japana, Rusije, Sjeverne i Južne Koreje. Izostanak konkretnih dogovora pokazuje da će ovaj proces biti dugotrajan, tako da u vrijeme pisanja ovog teksta nije moguće predvidjeti konačan ishod.

Epidemija netipične upale pluća

Nedavna kriza s epidemijom netipične upale pluća (SARS) pokazala je kako NR Kina postaje sve utjecajnijim čimbenikom međunarodnih odnosa i to ne samo kad su u pitanju gospodarski globalni integracijski procesi, nego i u situacijama kriza većih razmjera koje imaju izravne međunarodne posljedice. U svom vanjskopolitičkom aspektu kriza u vezi s epidemijom službeno je označena kao "sigurnosno pitanje" i to kao dio i u Kini prihvaćenoga suvremenijeg i šireg koncepta sigurnosti koji, uz svoje vojne, obuhvaća i gospodarske elemente, potom one vezane za okoliš, javno zdravlje i slično. Epidemija SARS-a je pokazala da je kineski sustav za upravljanje kriznim situacijama neprikladan, što se na isključivo vanjskopolitičkom planu pokazalo u krizi odnosa sa SAD-om prilikom bombardiranja kineskog veleposlanstva u Beogradu 1999. godine te u sudaru vojnih zrakoplova uz kinesku granicu 2001. godine. Utoliko uspješna akcija kineske vlade, uz doduše snažan inicijalni pritisak međunarodne zajednice da se s problemom otvoreno suoči, u sprječavanju i kontroli epidemije SARS-a dodatni je dokaz kineske spremnosti za suradnju u međunarodnim odnosima što će pozitivno djelovati na uravnoteženost globalne političke strukture.

Zaključak

U radu "Kineska vanjska politika i hrvatsko-kineski odnosi" (Baković, 2000.: 50-72) napisali smo: "Detaljno analizirajući kinesku vanjsku politiku devedesetih godina, mogli smo primijetiti njezine velike oscilacije između, na primjer, izolacionističke, antizapadne faze neposredno poslije tiananmenškog incidenta s diplomatskim oslanjanjem na državu u razvoju, preko oprezne vanjske politike probijanja izolacije i suradnje sa SAD-

om početkom devedesetih godina, do uspješno vođene politike “velike sile” i stvaranja kreativnih partnerskih odnosa na međunarodnoj sceni u drugoj polovici devedesetih, pa sve do histerične antiameričke politike u situacijama doživljene ugroženosti nacionalnog suvereniteta, kao u slučaju tajvanske krize 1996. godine i bombardiranja kineskog veleposlanstva u Beogradu 1999. godine.”, te smo zaključili da se kineska vanjska politika “nalazi u razdoblju izrazite tranzicije, koja na odgovarajući način prati tranzicijsko stanje kineskog društva koje još uvijek očekuju radikalne gospodarske transformacije, kao i odgovarajuće promjene u sferi politike i ideologije.” (66). Velikoj promjeni konfiguracije međunarodnih odnosa nakon terorističkog napada na SAD vrlo se brzo i djelotvorno prilagodila i kineska vanjska politika. Jasnim definiranjem strateških vanjskopolitičkih ciljeva stvorila se platforma na kojoj se može voditi koherentna diplomatska aktivnost. Možemo pretpostaviti da će kooperativna i konstruktivna kineska vanjska politika prema Sjedinjenim Američkim Državama pridonositi sve odgovornijem i uravnoteženijem kineskom vanjskopolitičkom djelovanju u rješavanju, ponajprije regionalnih, pa i svjetskih, otvorenih pitanja. U duhu prethodno izloženih razmišljanja, mogli bismo zaključiti kako kineska vanjska politika, nakon burnih tranzicijskih devedesetih godina, ulazi u fazu svojevrsne zrelosti. To će omogućiti i njezinu relativnu predvidljivost.

Što se tiče transparentnosti, treba, međutim, istaknuti da se najjasnije interpretacije strateških vanjskopolitičkih ciljeva mogu dobiti od predstavnika ministarstva vanjskih poslova, odnosno drugih agencija kineske vlade, dok se u napisima (novinskim ili znanstvenim) stručnjaka za međunarodne odnose ti ciljevi različito interpretiraju, ovisno o ideološkim polazištima pojedinog autora. Tako će, na primjer, o kinesko-američkim odnosima neki analitičari u prvi plan iznositi suprotstavljene interese zbog kojih se mogućnost dugoročno dobrih odnosa sa SAD-om dovodi u sumnju, dok će drugi, prihvaćajući novonastale okolnosti u posljednje dvije godine, budućnost odnosa vidjeti u znatno pozitivnijem svjetlu. Kao što smo naveli u uvodu, službena vanjskopolitička stajališta su, u pravilu, vrlo općenita te ostavljaju mogućnost dvojake interpretacije, što samo potvrđuje izvornu tezu da se kineska vanjska politika i dalje nalazi u tranziciji, s tim da su obrisi zrele, nacionalnim interesima motivirane, vanjske politike sve izrazitiji.

Mjesto Hrvatske u kontekstu kineskih vanjskopolitičkih ciljeva

Nakon uspješnog perioda kreiranja dobrih uzajamnih odnosa u proteklih deset godina, stvorili su se uvjeti za njihovo produbljivanje u sljedećem razdoblju. Novu fazu hrvatsko-kineskih odnosa karakterizirat će, stoga, sve konkretniji oblici suradnje u svim područjima zajedničkog interesa, s naglaskom na gospodarskoj razmjeni. Takav razvitak odnosa prati i njihovo osmišljavanje u kontekstu vanjskopolitičkih prioriteta pojedine države. Kad je riječ o hrvatskoj strani, ne očekuju se nikakve promjene u vanjskopolitičkom tretiranju NR Kine. Tim više što hrvatski prioritet integriranja u EU odgovara i kineskom tretiranju EU-a kao važnoga gospodarskog i političkog strateškog partnera. Kad je riječ o gospodarskim hrvatsko-kineskim odnosima, možemo reći da će se oni razvijati proporcionalno integraciji hrvatskog gospodarstva u gospodarstvo Europske unije.

Što se kineske strane tiče, možemo zamijetiti određene pomake u vanjskopolitičkom tretiranju Hrvatske. Tijekom devedesetih godina Kina je, kao velika sila, bila zainteresi-

rana za prilike na području bivše Jugoslavije gdje se odvijala jedna od najvećih svjetskih kriza tog vremena. Drugi razlog pojačanog interesa treba naći u činjenici tradicionalno dobrih odnosa Kine i SFRJ (treba se sjetiti kampanje “učiti od Jugoslavije” krajem sedamdesetih godina kad je novo kinesko vodstvo poslije kulturne revolucije na čelu s Deng Xiaopingom počelo s politikom reformi i otvaranja te kad se vrlo sustavno proučavalo jugoslavensko iskustvo). Dio tih tradicionalno dobrih odnosa naslijedila je i Republika Hrvatska. U proteklom periodu kinesko vodstvo je, iz unutrašnjopolitičkih razloga, osobitu pozornost posvećivalo analizi razloga raspada SFRJ kao i iskustvima tranzicije, odnosno transformacije, društvenog uređenja kroz koje su prolazile sljednice bivše SFRJ. Te su teme razmatrane i u susretu predsjednika Jiang Zemina i Stjepana Mesića u svibnju 2002. godine u prigodi obilježavanja desete godišnjice uspostave diplomatskih odnosa.

S novim oživljavanjem međunarodnih odnosa nakon terorističkog napada na SAD te u svjetlu novih okolnosti na području bivše SFRJ, mijenja se i položaj Hrvatske u kineskoj vanjskoj politici. Proširenje Europske unije, snažni naponi Hrvatske da u što kraćem roku postane punopravnom članicom Europske unije i NATO-a, uspostava strateškog dijaloga Kine i NATO-a tijekom 2002. godine, također kao posljedica novih međunarodnih okolnosti, nužno stavljaju Hrvatsku u novi vanjskopolitički kontekst. Dugoročno gledano, svi hrvatsko-kineski odnosi, ne samo gospodarski, modelirat će se u skladu sa stupnjem integriranosti Republike Hrvatske u EU, odnosno sukladno politici EU prema Kini. To će se odnositi i na osjetljivo pitanje ljudskih, vjerskih i nacionalnih prava, o čemu su stajališta različita, s tim da je Dalaj lamin posjet Hrvatskoj prošle godine, međutim, pokazao kako su bilateralni odnosi dosegili stupanj zrelosti na kojem se i ta pitanja mogu rješavati na obostrano zadovoljstvo. Sa snažnijom integracijom Republike Hrvatske u Europsku uniju, otvarat će se i prostor za sadržajnu bilateralnu razmjenu s Kinom. Iako je suradnja s EU na samom vrhu kineskih vanjskopolitičkih ciljeva, značenje Hrvatske u tom kontekstu bit će, razumljivo, ipak samo u korelaciji s hrvatskim stvarnim položajem u odnosu na euroatlantske integracije.

Literatura

- Baković, Ozren, 2000.: Kineska vanjska politika i hrvatsko-kineski odnosi, *Politička misao*, (37) 4: 50-72
- Wang Jisi, 2003.: Major Features of the New Situation and China Policy, *Contemporary International Relations*, 5
- Fu Mengzi, 2003.: Bush's China Policy and the Future of Sino-US Relations, *Contemporary International Relations*, 3

Ozren Baković

CHINESE FOREIGN POLICY IN NEW CIRCUMSTANCES

Summary

The author looks into the post-“September 11” Chinese foreign policy. It has had three areas of special importance. The top priority are China’s relationships with the USA. The second important area of foreign policy are its relationships with the neighbouring countries, and the third concerns China’s cooperation and solidarity with the developing countries. The author is of the opinion that the Chinese foreign policy has entered its mature stage i.e. it is relatively predictable. The relationships between China and Croatia have been traditionally good and partly inherited from the former SFRY. These relationships are going to evolve in accordance with the degree of Croatia’s integration into the EU or with EU’s policy regarding China.

Key words: Croatia, China, USA, foreign policy, North Korean crisis, SARS

Mailing address: Embassy of the Republic of Croatia, San Li Tun Diplomatic Office Building 2-7-2, 100600 Beijing, People’s Republic of China
E-mail: obakovic@public3.bta.net.cn